

ALEKSZANDR SZMERDOV

LENIN – SZIBÉRIAI KÖNYVEKBEN

Majakovszkij ezt írta Lenin 50. születésnapjára:

*Tudom,
hogy nem a hősök
zúditják láváját, forradalom.
Könyvmolyok meséje mind,
ami balgán hősokeket dicsért!
De hogy ne zendüljön
dalom
érette,
Iljicsért?*

*Én
Leninben
a magam s a világ egyező
hitét
dicsőitem.*

(Kardos Pál ford.)

Az, hogy méltó művészi formában örökítsék meg Leninnek, „a legföldibbnek, ki a földiek között valaha élt a földön”, gigászi életét, világméretű harcát és az egész emberiség sorsára évszázadokra kiható eszméit, a szovjet irodalomnak mindig alkotó feladat és egyben felelősségteljes vizsga volt, ezzel a haladó művész nem csupán a „világ hitét”, de a valóságba és a jövőbe vetett tulajdon hitét, elveit és törekvéseit is fejezte ki.

A Leniniánát az egész nép, az egész emberiség együttesen gyarapítja: a szocialista életalkotás és a világ forradalmi átalakításának minden egyes szakaszán. Különös erőt és fényt nyert ez Október félszázados fordulójáról visszatekintve.

Végigpillantva a SZIBIRSZKIJJE OGNJI csaknem fél évszázados, egymás után sorakozó kötetein, büszkén, de önteltség nélkül állíthatjuk, hogy folyóiratunk az egész nép, az egész emberiség, a költészet és művészet Leniniájának nem a leg-halványabb lapjait alkotja. Évről évre, sorról sorra szaporodtak-rögződtek a párt nagy alapítójának alakját a témához méltó mélységgel visszaadó művek a legkülönbözőbb műfajokban, a soknemzetiségű szocialista Szibéria tucatnyi nyelvén íródott művekben. Folyóiratunk közölte pl. először oroszul azt a sór népdalt, melyet a Kuznyecki Alatau égig érő hegyei között, a tajgában fiatal és öreg egyaránt énekelt — azokban az években, amikor ott először vetették meg Szibéria kohászati bázisának az alapjait:

*Bárha egyszer elhervad a tündöklő virág,
Nem múl ki a földről még csodás illata.
Bárha meg is hal Lenin,
Nem huny ki a szívekben neve.*

A Hegyi Altáj kéklő völgyeiben és hófödte csúcsain a hegyi pásztorok és erdei vadászok ajkán jegyezték fel akkoriban a „Felgyúlt az aranyló hajnal” kezdetű népmondát (Pável Kucsijan, a szovjet-altaji irodalom megalapítója jegyezte fel, majd Gyemjan Bednij fordította oroszra). Szibéria szinte valamennyi nemzetisége — a hakasszok, a burjátok, a jakutok, az evenkek, az osztjások és az Október előtt írásos kultúrával nem rendelkező többi kis nép — folklórában, a népdalokban és legendákban, majd az első írott-nyomtatott művekben megszólaltatta gondolatait az új élet virradásáról, és földje megújulását valamennyi Lenin nevével kapcsolta össze. Most, Lenin születésének századik évfordulójára egy nagyszabású ilyen jellegű szibériai folklór-antológiát készitünk sajtó alá.

Szibéria minden költője számos olyan pillanatot élt meg, amikor tolla alatt — gondolatai nyomán — Lenin alakja és neve jelent meg. Ezeknek a költeményeknek a pusztá felsorolása is meghaladná e szerény sorok kereteit. Egyik legnépszerűbb költőnk, az autodidaktából a legismertebbek közé ívelt Ilja Muhacsov nagy lélegzetű epikus művében — *Domzsaj, az altaji béreslegény* a címe — Jegor, az orosz munkás, miközben írni-olvasni tanítja a gazdagok verte és nyútte béreslegényt, így mesél neki Leninről:

Él egy ember.
Réges-régen
testvérünkül született.
Nem itten él,
más vidéken,
ismer mégis
 engem is meg tégedet.
Minden tajgalakót ismer,

tudja, hogy rég miként éltünk,
hogya szól, a szava nyil, mely
leteríti ellenségünk.
Iljicsnek hívják, jól jegyezd meg,
mert ha szavai dörögni kezdnek,
az egész földre, látva látjuk,
jönnek, hej, lángoló napok.

A prózában Afanaszij Koptyelov alkotta meg az egyik legmaradandóbb művet Leninről. A *nagy vándorlás*, A kert és más, a Hegyi Altaj új életét tükröző korábbi művei — lényegében élete fő művének előkészítő állomásai. Egész életét Lenin susenszkojei száműzetését ábrázoló regényei anyaggyűjtésének és megírásának szentelte. A *nagy kezdet* és a *Fellobban a láng* két kötete több évtizedes levéltári aprómunka, az évről évre egyre ritkuló szemtanúkkal való hosszas beszélgetések nyomán mélyülő alkotómunka eredményeként jutott el az olvasóhoz. A regény fő erényei a történelmi pontosság, az életteljes ténszerűség és a bátor alkotó fantázia sajátos művészi ötvözete. Az író dolgozósobájába mennyezetig tele van könyvekkel és újságkivágásos dossziékkal — valamennyi a lelkiismeretes munka kelleke egy fontos kor légkörének rekonstruálásához. A trilógia ott fejeződik be, hogy Vlagyimir Uljanov és Krupszkaja elutaznak Susenszkojéból és Szibériából. Ez mintegy lezárja a cselekményt. Az író azonban folytatja a munkát és a centenáriumra *A Szajáni hegyek tövében* címmel újabb regényt ígér.

Az a három év, amit Lenin az isten háta mögötti kis szibériai faluban töltött, a legszorosabb kapcsolatban van a kor forradalmi mozgalmával, mélyreható befolyást gyakorolt a száműzetésben volt bolsevik kérderek eszmei fejlődésére. Sz. Szartakov *Ragyogj, csillag* c. regényét a Lenin műveiből, leveleiből *Innokentyij elvtárs* néven ismert I. F. Dubrovinszkij életéről írja. A Jenyiszej menti száműzöttek történetét nem egy évtizede kutatja már J. Vlagyimirov krasznnojarszki történész, akinek több írását a folyóiratunk is közölte.

Külön is fel szeretném hívni a figyelmet annak a szibériai írónak a jelentős munkájára, aki nemcsak az irodalmi, hanem a tudományos Leninianát is jelentékenyen gazdagította már. Veniamin Salaginovról van szó: a folyóirat-publikáció nyomán könyv alakban is megjelent munkája — *A védelmet Uljanovra bízták*. Az ifjú Uljanov jogászi ügyvédi gyakorlatáról szól ez, melyet közvetlenül az egyetem elvégzése után szülővárosában, Szimbirszkben, majd a közeli Szamarában és Szaratovban és a fővárosban végzett. A Koptyelovéhoz hasonló szíves érdeklődés, a kutatás lázában való elmerülés jellemzi őt is. A történelmi és jogtörténelmi szakirodalomban meglehetősen egyöntetű vélemény volt az, hogy Lenin tevékenységének e korai, jogász korszaka lényegében teljes mértékben fel van tárva. Ennek ellenére Salaginov, aki korábban katonai ügyészként dolgozott, hatalmas geográfiai és történelmi területre kiterjedő kutatásba kezdett, bejárta az egész Volgamellékét, a moszkvai és leningrádi levéltárakban tonnányi anyagon rágta át magát. Az eredmény nem váratott sokáig: már első közleménye sok friss adattal gazdagította eddigi ismereteinket és széles olvasói visszhangot váltott ki.

A mai Szibériát joggal nevezik az emberek a holnap kovácsműhelyének. Szinte kozmikus méretekben teremtik meg — de csaknem a kozmikushoz mérhető tempóban is — a valóságban mindazt, ami néhány emberöltő előtt „a kremli álmodozó” élettől elrugaszkodott fantazmagóriájának tűnt a „józan” polgárok szemében. A szibériai írók számára a dolgos hétköznapiok egy egészséges, a nehézségek lebirására is bátorító, bizakodó szemlélet forrását jelentik. Talán műveik legérettebbjei bekerülhetnek az emberkezek milliói teremtette Leniniáadába is.

Fordította: FENYVESI ISTVÁN

